

Suba János

Térképtárvezető

**Hadtörténeti Intézet és Múzeum, Hadtörténeti Térképtár
Budapest**

Directory map collection

**Military history Institute and Museum
Map Archive, Budapes**

email: subajanos@mail.militaria.hu

**KATONAI FORRÁSOK ROMÁNIA TÖRTÉNETI
FÖLDRAJZÁNAK TANULMÁNYOZÁSÁHOZ 1923-1941**

**MILITARY SOURCES FOR THE STUDYING OF
HISTORICAL GEOGRAPHY OF ROMANIA 1923-1941**

ABSTRACT

The documentation of different military authorities (archives, map collections) provides a lot of source material for the studying of historical geography. The relevant area can be the territory of the country as well as the neighbouring countries, which could be taken into account as a potential battlefield. For this reason, the military leadership did their best to have military geographical descriptions completed both about the homeland and the territory of the possible battlefield. These descriptions were continuously corrected. Their role was to make planning easier for the higher headquarters and the staff officers.

They depicted the territory of the potential battlefield from a military perspective. More types are known: military geography, operations manual, descriptions of rivers and strongholds as well as military statistical operations manual. Due to the size restriction of this study, we review three types of sources as regards to the Romanian Kingdom. An operations manual's first edition from 1923 (maps, descriptions, statistics). Aerial photos taken and reviewed by the air force (1919-1940), whose value as sources have not

been taken advantage of yet. Administrative and logistical fluke manual (statistics) to make the military administration's work easier, which was supposed to be organized in the territories returned under the Second Vienna Arbitration. These sources supplement and sophisticate the others that are being used at historical geography.

Kulcsszavak: katonaföldrajz, országleírás, hadműveleti segédlet, katonai statisztika, tematikus térkép.

Key words: military geography, country description, operations manual, military statistics, thematic map.

Bevezetés

A katonaföldrajz a hadtudomány rendszerének önálló területe, amely katonaföldrajzi térségek (országok, országcsoportok, hadszínterek stb.) társadalmi-politikai, természeti, gazdasági és katonai tényezőit vizsgálja a honvédelemre gyakorolt hatásuk szempontjából. Kutatásainak célja továbbra is a katonaföldrajzi tényezők hatásainak kimutatása, a fegyveres erők lehetőségének feltárása fegyveres tevékenységekre a különböző térségekben.

A katonaföldrajz napjainkban általános katonaföldrajzra és alkalmazott katonaföldrajzra tagozódik. Az általános katonaföldrajz alapvető törvényszerűségeket, elveket és módszereket foglal magában. Feltárja a katonaföldrajz helyét és szerepét a tudományok rendszerében, vizsgálja a katonaföldrajzi tényezők konkrét térségektől független, általánosítható befolyását, meghatározza a katonaföldrajzi kutatás sajátos módszereit, feladatát a honvédelmi igények rendszerében.

Az alkalmazott katonaföldrajz a rendelkezésre álló adatokat felhasználva értékeli az adott térséget, elemzi az egyes területek társadalmi, gazdasági, természeti és katonai adottságait a fegyveres küzdelem előkészítésére és megvívására, az ország védelmére vonatkozó befolyásuk szempontjából. Tagozódásánál a rendezőelvek: a cél, a rendeltetés, a hadművészeti szempontok, illetve az értékelt területek méretei. Ennek megfelelően kapcsolódik a különböző katonaföldrajzi térségek értékeléséhez.

Az önálló magyar katonaföldrajz kezdetét Korponay János (1819-1881) Hadiföldleírás című könyve jelzi. Korponay katonaföldrajzi elméletének fő kérdése már nem általában a természeti környezet és a háború közötti kapcsolat, hanem a fegyveres küzdelem és annak konkrét színhelyei, a had-

színterek közötti viszony. A magyar katonaföldrajz másik nagy alakja Csallány Géza (1848-1907) ezen irányzatot fejleszti tovább, amikor a természeti tényezők általános hatásait vizsgálva olyan katonaföldrajzi mutatókhoz jutott, amelyek lehetővé tették a katonai döntések alátámasztását tudományos alapokon. Az első világháború utáni korszak legjelentősebb személye a katonaföldrajz területén vitéz Somogyi Endre (1891-1966) volt. Rendszerezte és leírta a katonaföldrajzi tényezőket és feltárta azok összefüggéseit a fegyveres küzdelemmel. Az általa megfogalmazott értékelési mutatókat napjainkban is használják.

A korban született katonaföldrajzi leírások általában leíró jellegűek voltak. A rendelkezésre álló és egyre bővülő katonaföldrajzi adatok gyűjtése, feldolgozása, értékelése és belőlük új információk előállítása hagyományos módon történt, tematikus térképeken, táblázatokban, stb.

Az osztrák-magyar Monarchia Hadseregének vezérkarának országleíró irodája évtizedes tervszerű munkával – egységes szempontok alapján – a szárazföldi haderők részére kijelölt hadszínterek területét dolgozta fel és írta le katonaföldrajzi vonatkozásban.¹ A hadszínterek leírása és feldolgozása, illetve ezek értékelése-térképeken történt, így szoros kapcsolat alakult ki a térképészet és a katonaföldrajz között, amely összefüggött a térképészeti biztosítással is.

A hadműveleti segédletek általában a hadihasználatra alkalmas segédletek voltak, amelyek a mozgás, elszállásolás, és a „hadiszükségletek” tekintetében fontos területek, vonalak és erődítmények leírásából álltak. Ezek a segédletek a magasabb parancsnokságok, vezérkari tiszték, esetenként csapatparancsnokok részére is tanulmányi anyagul szolgáltak.

A segédletek fajtái:

- a). katonai földrajz (elvileg az összes tényleges tiszt és hadbiztos számára tanulmányi segédletnek számított).
- b). hadműveleti segédletek
- c). egyes katonai szempontból különösen fontos területek részletes segédletei,
- d). folyóleírások,
- e). vasúti tábori segédletek,
- f). a külföldi erődítések részletes leírása,
- g). az európai államok haderőire vonatkozó segédletek,
- h). katonai statisztikai hadisegédletek

1. A M. Kir. Honvédség Hadműveleti segédletei

1. 1. Ideiglenes hadműveleti Segédlet 1923²

A segédlet magán viseli az ideiglenesség összes jegyét. Tartalmában is észrevehető az időhiány: a szerkesztési elvek következetlensége, a megfogalmazások pontatlansága, a földrajzi nevek eltérő használata. Különböző: német, magyar, lengyel, és egyéb nyelven fordulnak elő a nevek, éppen amilyen forrásművet, térképet használtak. Látszik, hogy a készítői (összeállítói) a „szakmát” akkor tanulták, a Térképészeti Intézet Országleíró osztálya³ a rendelkezésre álló erőforrások: emberek, technika, pénz és információ tekintetében mindent megtett azért, hogy a követelményeknek megfelelő és színvonalas művet alkosson.

1. 2. A segédlet felépítése

A segédlet felépítése hadszínterek szerint történt. Az 1923-as segédletben a hadszínterek felosztása és megnevezése földrajzilag történt meg. Három hadszínteret különböztettek meg: az Északi, a Keleti, és Déli és Nyugati hadszínteret, ez utóbbit összevonva együtt tárgyalták.

A hadszínterek tanulmányozására a különböző tartalommal felülnyomott térképeket⁴ és rövid írásbeli összefoglalókat vázlatokkal, táblázatokkal használtak, csak azt írták le, amit nem tudtak grafikusán kifejezni.

1.sz. térkép: A M. Kir. Honvédség hadszíntér beosztása

szerkesztette: Suba János

A leírás 9 részből áll:

- 1). jelkulcs a tematikus térképekhez.
- 2). Térképek a hadszíntér tanulmányozásához (ezek az 1: 200 000 méretarányú hadműveleti térkép színes felülnyomott változatai).
- 3). Folyamleírás,
- 4). Közlekedési viszonyok jellemzése (leírása): Útleírás,
- 5). gazdasági és iparvasutak, sodronykötélpályák.
- 6). katonaföldrajzi méltatás (szöveges).
- 7). Hadtápszegédlet: Minden olyan információ (adatok a terület eltartó képességéről), ami a hadsereg ellátásához, a harácsolás végrehajtásához (kiszámításához) kell. Ezek az egészségügyi viszonyok, állatállomány megoszlása, terület, népesség, házak, járművek, mezőgazdasági termények, vasutjainak jellemzői útsűrűség, növénytermelés, állattenyésztés, halászat, ipara és kereskedelem legfontosabb adatait rögzítik.
- 8). Keleti rész hadászati méltatása (szöveges leírás a támadás és védelem szempontjából).
- 9). Mellékletek a hadászati méltatáshoz (Térképek és statisztikák): Középső és Alsó Duna medencék áttekintő térképe (1926), talajviszonyok térképe, Dunai államok néprajzi térképe, Keresztmetszetek (terepjellegek a katonaföldrajzi méltatáshoz, Románia katonai beosztása, Románia közigazgatási térképe, Fontosabb helyek román elnevezése, és végül tájrajzok (18 oldalon 58 rajz) a hadszíntér jellegzetes területei, tájai, látképeivel.

Későbbiek során ez a felosztás megmaradt, hadszínterekre lebontva. A katonai vezetés állandóan frissítette és igyekezett a lehető legpontosabb képet adni a várható hadszínterről. Ezen segédleteknek több kiadásai is ismert.

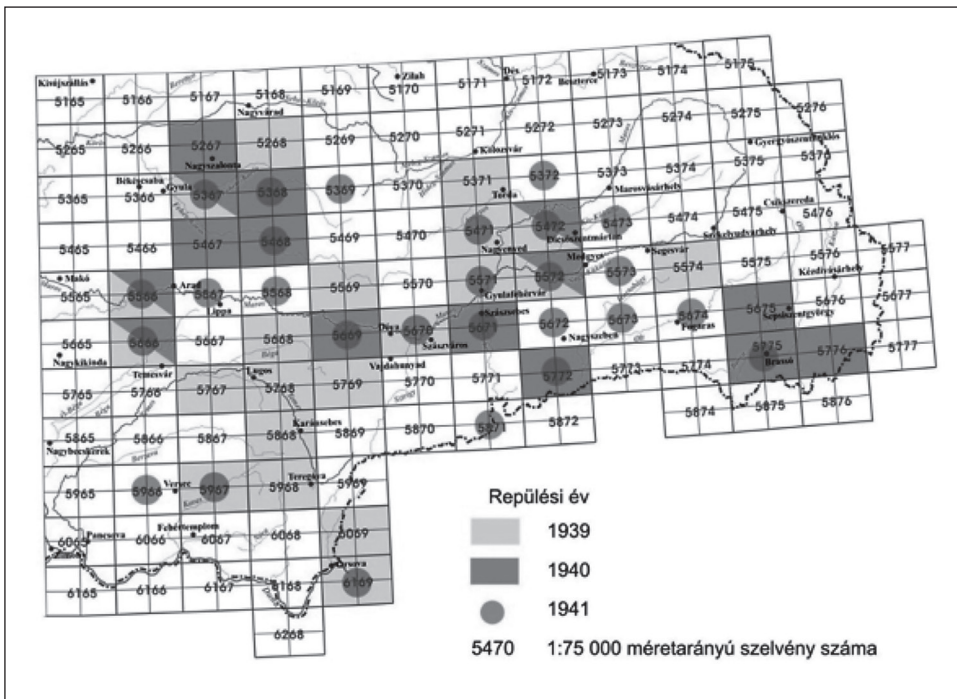
2. Légifényképek a Román királyság területéről a Hadtörténeti Térképtárban

A II. világháború kitörése előtti feszült nemzetközi helyzetben a magyar hadvezetés is fokozta a szomszédos államok irányába a katonai felderítést. Ebbe tartozott bele hogy hadászati szinten légi felderítést folytatott, és légi-fényképeket készített a fontosabb katonai és ipari létesítményekről. Ezeket kiértékeltek, feldolgozták, és az információkat beépítették a hadműveleti tervekbe.

A Hadtörténeti Térképtár őrzi ezen légi felderítések kiértékelt anyagainak megmaradt részét. A távolfelderítő repülők által készített fényképeket a Mátyásfüldei repülőtéren őrizték, amely a háborús események következtében zömében elpusztult. A megmaradt anyagok 10 dobozban, ezen belül, mappákban tematikusan kerültek elhelyezésre.

A légifotókat fedőterületüket tekintve két részre lehet bontani, az egyik Dél –Erdély területét, másik az Ó–Romániai területeket fedi le. Ez meghatározza légifotók beazonosítását is, utalva a térképszelvények számaira. Dél-Erdély területén 42 db 1: 75000 méretarányú térképszelvény, Románia területéről 7 db 200 000 méretarányú térképszelvény fedőterületén lévő területről, illetve azok településeiről, objektumairól készültek fényképek.

2.térkép. A kiértékelt objektumok (légifotók) fedőterületi kimutatása 1: 75 000 méretarányú térképek alapján

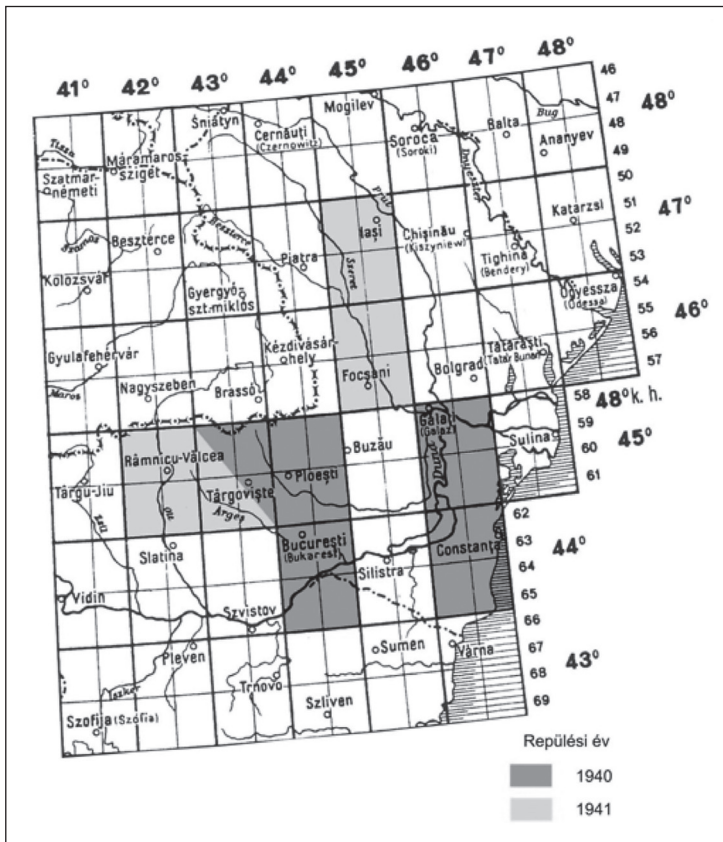
szerkesztette: Suba János

A repülést és a légifényképezést a fényképek tanulsága szerint a M. Kir. Légierő 1/3 H távolfelderítő repülőszázada végezte 1939. júniusa és 1941. augusztusa között. Az időpontok 1939 júniusa, júliusa, 1940 ősze (aug.-szept.), illetve 1941 júliusa és ősze.

A fényképek méretarányát tekintve 1: 12-16 000, 1: 34-38 000 között vannak, mit egy 30 féle méretarányban a repülési magasságtól függően. :1:12 000; 1:12 800; 1:13 000; 1:13 400; 1:13 500; 1: 13 800; 1:14 000; 1:14 100; 1:14 400; 1:14 500; 1:14800; 1:15 000; 1:15 500; 1:15 600; 1:15 700; 1:15 800; 1:16 000; 1:16 400; 1:16 500; 1:16 800; 1:32 000; 1:33 500; 1:34 000; 1:35 000; 1:36 000; 1:37 000; 1:37 500; 1:37 500; ,1:38000;, 1:44 000.

A légifotók kontaktmásolatok, 30x30 cm papíralapú másolatok, rajta fehér tussal, egyezményes jelekkel kirajzolva a fontosnak ítélt és az új objektumok feltüntetve, a térképszelvény száma, amely lehetővé teszi az objektumok gyors térképi beazonosítását. Az objektumok meg vannak írva, esetenként listába szedve. Az eredeti kirajzolt fényképekről újabb másolatok készültek. Ezek találhatóak mag a térképtárban, esetenként több példányban.

3.sz.térkép: A kiértékelt objektumok (légifotók) fedőterületi kimutatása 1: 200 000 méretarányú térképek alapján

szerkesztette: Suba János

A fényképeken kiértékelt katonai szempontból fontos létesítmények vannak. Az objektumok egy része a közlekedési hálózat vasúti tényezőit: vasútállomás, új vasútállomás pályaudvar, rendező pályaudvar, vasúti megálló, vasúti elágazás, vasúti híd, új vasútvonalak vannak kirajzolva. A másik nagy csoport a repüléssel függ össze: a leszállásra alkalmas repülőhelyeket, repülőtereket, rádióállomásokat jelölték meg. A közlekedésnél a közúti hidak, révátkelőhelyek, viaduktok, útelágazások vannak feltüntetve.

1.sz. táblázat: A légifotón látható erdélyi települések és objektumok

szám	település	szám	település	szám	település
1	Avasfalva	52	Herkulesfürdő	103	Mikeshásza
2	Ada-Kaleh	53	Hetur	104	Miklóslaka
3	Alcsil	54	Homoród	105	Miriszló
4	Al-Orbó	55	Illye	106	Nadab
5	Al-Pián	56	Inakfalva	107	Nagybodófalva
6	Alsóorbó	57	Karánsebes	108	Nagycesztve
7	Alvinc	58	Kardó	109	Nagyenyed
8	Apácza	59	Karna	110	Nagyszeben
9	Apatelek	60	Kavarán	111	Nagyalmács
10	Arad	61	Keresztvár	112	Nagyzsupány
11	AranyosGyéres	62	Kis-Ekemező	113	Oravicabánya
12	Asszonyfalva	63	Kisjenő	114	Oravicafalu
13	Bacea	64	Kiskapus	115	Orosva
14	Bácsi Piskitelep	65	Kis-Talmács	116	Ószagyva
15	Balázsfalva	66	Kis-Torony	117	Perjámos
16	Báliczn	67	Koromnok	118	Péterfalva
17	Belényes	68	Kökaró	119	Petrozsény
18	Bene	69	Kőrösjánosfalva	120	Predal
19	Bodzaforduló	70	Krassó-Barlang	121	Radnót
20	Borosjenő	71	Krassócsér	122	Rákosd
21	Borzás	72	Krassóvár	123	Resicabánya
22	Botfalva	73	Kriesó	124	Sarkad
23	Brassó	74	Kudzsir	125	Segesvár
24	Bukovecz	75	Kutas	126	Sellenberk
25	Buziásfürdő	76	Kutyafalva	127	Sósszentmárton
26	Czintos	77	Lippa	128	Stájerlakanina

27	Csapó	78	Lőrincréve	129	Szákul
28	Cserestemes	79	Lugos	130	Szászhermány
29	Csermő	80	Magyarcsesztve	131	Szászsebes
30	Csernabesenyő	81	Magyarkapud	132	Szászujfalu
31	Csicsóholdvilág	82	Máriaradna	133	Szászváros
32	Csiklóbánya	83	Marosbogát	134	Székelykocsárd
33	Csiklófalú	84	Maroscúcs	135	Szentandrás
34	Csombord	85	Marosdécse	136	Szókefalva
35	Csüdötelve	86	Marosgezse	137	Temesgyarmat
36	Décse	87	Marosgombás	138	Temesremete
37	Déva	88	Marosillye	139	Temesvár
38	Dicsőszentmárton	89	Maroskoppánd	140	Temesszlatina
39	Egerbegy	90	Marosludas	141	Tenke
40	Erdőhegy	91	Marosnémeti	142	Tesöld
41	Facsád	92	Marossolymos	143	Tompa
42	Felek	93	Marosújvár	144	Tompaháza
43	Felvincz	94	Marosszentkirály	145	Torda
44	Fogaras	95	Medgyes	146	Tövis
45	Gáldtő	96	Megykerék	147	Tuffás
46	Gavosdia	97	Mehádia	148	Turnu-Szeverin
47	Gyorok	98	Méhkertek	149	Vajdahunyad
48	Gyulafehérvár	99	Ménés	150	Vajdaszeg
49	Gyüreg	100	Merítő	151	Városfenes
50	Háromalmás	101	Mezőbaj	152	Zséna
51	Herepe	102	Miháczfalva		

A katonai létesítmények minden típusát feltüntették: laktanyák (esetenként a fegyvernem megnevezésével), barakktáborok (épülőket is), parancsnokságok elhelyezkedése, katonai iskolák, lőterek, gyakorlóterek, régi vár laktanyával, erődök, lőszerraktárak, raktárak, (újak), légvédelmi tüzelőállások, a Károly vonal harckocsi árkai. Katonai ipari létesítmények: lőszergyárak, gépgyárak, stb., más ipari létesítmények: villanytelepek, erőművek, duzzasztógáták, vízművek, víztorony. A gyárakat és egyéi ipartelepeket is megjelölték: pl.: fűrésztelep. Román területen még a kőolajmezőket, olajfinomítókat, olajtartályokat jelölték be. A tengerparton a kikötőket, hajógyá-

rakat, rakodópartokat és egyéb tengerparti létesítményeket is feltüntettek. A légifotókon még a bolgár terület is látható.

Ezekon a fényképeken több mint 150 erdélyi település található. Román területről pedig 30 román település.

2. sz. táblázat: A légifotón látható román települések és objektumok

szám	település	szám	település
1	Adâncea	15	Ghirdovent
2	Băicoi	16	Giuugi
3	Bizoghești	17	Gura-Ocnitii
4	Brăila	18	Iasi
5	Buda	19	Mărășești
6	Bukarest-Băneasa	20	Moreni
7	Câmpina	21	Pestera-Mare
8	Cernavoda vízgyűjtő és olajfinomító	22	Pleasa
9	Constanza olajfinomító	23	Ploești
10	Constanza	24	Ploesti olajfinomító
11	Dăești	25	Sâmbotinu
12	Făurei	26	Secueni
13	Focșani	27	Slobozia
14	Galati	28	Valea-Lungă

A légifényképek alapján elmondhatjuk, hogy a honvéd légierő távolfelderítő repülőgépei Erdélyt teljes mértékben, harcászati szinten, a román területeket hadászati szinten felderítették, lefényképezték. A kiértékelt légi-fényképek alapot szolgáltatottak a vezérkarnak a Románia elleni hadműveleti tervek kidolgozásához.

3. A „Katonai közigazgatási és hadtáp segédlet

1940. évi augusztus 24-én rendelt el a vezérkari Főnök a „Katonai közigazgatási és hadtáp segédlet kiadását,⁵ amely a visszatért kelet-Magyarországi és Erdélyi területeken működő katonai közigazgatás szervei számára kíván támpontokat valamint adatokat szolgáltatni. Ezenkívül Útmutatásul és tájékoztatóként szolgált a működő seregtest parancsnokságoknak a szükségszerű katonai közigazgatási szolgálat ellátására és a hadműveleti terület anyagi kihasználásába végül az ország közgazdaságát, irányító központi szerveknek is.

A segédlet összeállításánál a legfelső katonai vezetést az a szempont vezette, hogy azt még idejében a megszállás kezdete előtt eljuttassák a parancsnokságokhoz, úgy gondolták, hogy a legtökéletesebben megszerkesztett segédlet is értéktelenné válik, ha elkésve készül el. Másik szempont az volt, hogy megbízható és a lehetőség szerint az közigazgatás minden ágazatára kiterjedő adatokat adjanak közre.

Ezért a rendelkezésre álló igen rövid idő miatt, háttérbe szorult néhány a segédlet belső felépítésének tökéletességére, (lényeges részek kiemelése, kevésbé lényeges adatok elhagyása) és főleg az alakításokra irányuló követelmény.

A „Katonai közigazgatási és hadtáp segédlet Általános részre (I.) és Részletes részre.(II.) tagozódik. Az I. rész Erdély (Romániához csatolt magyar területek) általános leírását tartalmazza, a II. rész pedig e terület: Szolnok-Doboka, Beszterce-Naszód, Udvarhely, Háromszék, Maros-Torda és Csík vármegyéenkénti leírását tárgyalja az I. résszel azonos sorrendben (közigazgatás, népesség, közgazdaság mezőgazdaság, ipar, külkereskedelem, pénzügyek, közlekedés, posta, vallás- és közoktatásügy, igazságügy, katonai berendezések).

A megyei részben összegyűjtött anyag helyenként terjedelmes, sőt előfordul az is, hogy azonos tárgykörbe tartozó adatok – bár különböző csoportosításban, – de mégis a segédlet több helyén ismétlődnek. A kevésbé lényegesnek látszó adatok kiválasztása és az azonos vonatkozásúakkal történő összehasonlítása valamint összedolgozása idő híján – de egyéb technikai okok miatt sem volt mindig lehetséges – ezért azokat több helyen változatlanul hagyták. Ezzel azonban lehetővé tették azt, hogy az egyes parancsnokságok, illetve szakelődök, különböző szempontok szerinti érdeklődésükre gyorsan, és könnyen megtalálható módon is feleletet kaphassanak.

A segédletben szereplő statisztikai adatok különböző forrásokból származnak. Ezért előfordulhatnak olyan esetek, hogy a valóságtól eltérnek. A legmegbízhatóbbnak a Központi Statisztikai Hivatal, valamint a katonai hírszerzés adatait tekintették. A helyes kiértékelés céljából az adatok származását és annak időpontját a lehetőséghez képest igyekeztek feltüntetni. A román közigazgatási beosztásban – a segédletben szereplő 1938. évi helyzethez képest – a megyéken belül időközben bekövetkezett változásokra vonatkozólag újabb adatok nem állottak rendelkezésre.

A megyei rész első fejezetébe foglalt „Általános leírás” az 1938. évben megjelent román enciklopédia nyomán készült, annak átjavított fordítása. A benne szereplő adatok és leírások természetesen erősen román szempontok szerint vannak összeállítva. Ezért, valamint az adatok számszerű pontat-

lansága miatt is, a segédlet e részének "fenntartással kell fogadni és kezelni szólt az előírás. A rendelkezésre álló rövid idő alatt a szó szerinti fordítás magyartalanságait sem tudták kiküszöbölni. Mindezek ellenére e leírások Erdély vármegyéiről és nagyobb helységeiről oly átfogó és az akkori helyzetben a legjobban megközelítő képet adnak.

JEGYZETEK / NOTES

1. Lásd: Suba János (1995): A Császári és Királyi hadügyminisztérium ország-leíró irodájának működése In: Hadtörténelmi Közlemények 111. évf. 1995. 3. szám. 150-159. p.
2. A segédletre lásd: Suba J (2018): A Magyar Királyi Honvédség hadszíntér-leírása 1923-ból. In: Történeti Földrajzi Közlemények 2018. 6 évf. 3-4. szám 239-250.p.
3. Suba János (2017): A Térképészeti Intézet Országleíró osztályának működése 1919-1945 In: Történeti Földrajzi Közlemények 2017. 5. évf. I.sz. 131-142.p.
4. A Magyar Honvédség térképekre lásd: Suba J (2005): A Honvédség térképei In: „...És Újfént hadiidők! (avagy a „boldog békeidők” nem térnek vissza) 1939- 1945 (Szerk.: Ravasz István) Petit Real Könyvkiadó. Bp. 2005. 328-332 p., Suba J (2008): A magyar katonai térképészet In: Hazánk dicsőségére 160 éves a Magyar Honvédség Bp. 2008, Főszerk.: Holló József, 461-472.p. A katonai térképészet történetére Buga László – Hegedüs Ábel – Jankó Annamária – Mihalik József – Rajkó Annamária – Suba János – Szabó Béla – Szabó Gyula – Szabóné Szalánczi Erika – Tremmel Ágoston – Várszegi Lajos, (alkotószerkesztő: Buga László) A Magyar katonai Térképészet 100 éve 1919-2019 Bp., Zrínyi kiadó.
5. Segédlet a katonai közigazgatás és hadtápszolgálat ellátására. Általános rész (I. rész.) 196.p.II. rész (II. kötet) 419.p. Budapest, M. Kir. Állami nyomda. 1940.

FELHASZNÁLT IRODALOM / REFERENCES

- Buga László – Hegedüs Ábel – Jankó Annamária – Mihalik József – Rajkó Annamária – Suba János – Szabó Béla – Szabó Gyula – Szabóné Szalánczi Erika – Tremmel Ágoston – Várszegi Lajos, (alkotószerkesztő: Buga László) A Magyar katonai Térképészet 100 éve 1919-2019 Bp., Zrínyi kiadó.
- Nagy M M (2002): Geográfia és hadelmélet. Földrajzi értesítő 2002. 1-2. 237-247. p.,
- Nagy M M (2008): Kis magyar hadelmélet, Hadügy, hadelmélet, földrajz és geopolitika kapcsolata Budapest, Zrínyi Kiadó, 2006. 224 p.
- Nagy M M (2015): A magyar katonaföldrajz negyed évszázada (1989-2014), In: Szerk.: Pap Norbert Geopolitikai gondolkodás a magyar földrajzban (1989-2014). Pécs 2015. 45-78.p.
- Segédlet a katonai közigazgatás és hadtápszolgálat ellátására. Általános rész (I. rész.) 196.p.II. rész (II. kötet) 419.p. Budapest, M. Kir. Állami nyomda. 1940.
- Suba J (1995): A Császári és Királyi hadügyminisztérium országleíró irodájának működése In: Hadtörténelmi Közlemények 111. évf. (1995) 3. szám. 150-159. p.
- Suba J (2005): A Honvédség térképei In: „...És Újfént hadiidők! (avagy a „boldog békeidők” nem térnek vissza) 1939- 1945 (Szerk.: Ravasz István) Petit Real Könyvkiadó. Budapest 2005. (424.p.) 328-332 p.
- Suba J (2008): A magyar katonai térképészet In: Hazánk dicsőségére 160 éves a Magyar Honvédség Bp. 2008, Főszerk.: Holló József, 461-472.p.
- Suba J (2010): A II Világháborúban készült kiértékelt légifényképek a Román királyság területéről a Hadtörténelmi Térképtárban In: Acta Musei Militaris in Hungaria A Hadtörténelmi Múzeum Értesítője 11. (2010), Hadtörténelmi Múzeum, Budapest. 2010. 319-331.p.
- Suba J (2017): A Térképészeti Intézet Országleíró osztályának működése 1919-1945 In: Történelmi Földrajzi Közlemények 2017. 5. évf. I.sz. 131-142.p.
- Suba J (2018): A Magyar Királyi Honvédség hadszíntérleírása 1923-ból In: Történelmi Földrajzi Közlemények 2018. 6 évf. 3-4. szám 239-250.p.
- Suba J (2018): A Magyar Királyi Honvédség speciális térképművei a Hadtörténelmi Térképtárban In: Hadtörténelmi Közlemények 131 évf. 2018. Különszám 184-214.p